

redder livet, delt på tusen. Denne nytten må veies mot utgiftene, bivirkningene og bryet ved å ta vaksinen. Hvis du mener at det å leve er mer enn tusen ganger så verdifullt for deg som å slippe å ta vaksinen, er det riktig å la seg vaksinere. Det å følge modellen om forventet nytte vil ofte ikke gi det beste resultatet i *enkelttilfeller*. Vi har vanligvis ikke uflaks. Men ved å alltid følge strategien vil vi få det beste utfallet over tid.

16.3 Alternative utilitaristiske syn på hva som har verdi

For Bentham var altså følelse av behag og fravær av ubehag det eneste som har verdi i seg selv.

Men ikke alle utilitarister er enige i Benthams verdisyn. Det utilitarister har til felles, er bare at de mener at vi bør handle slik at vi maksimerer gode konsekvenser. Men hvilke konsekvenser som skal regnes som gode, er det ulike syn på.

En følge av Benthams syn er at det ikke kan være noen forskjell mellom «høyverdige» og «mindreverdige» gleder. Dette uttrykte han i følgende spissformulering: «Hvis vi legger fordommene til side, har gleden over et enkelt spill akkurat den samme verdien som gleden vi kan få av vitenskap, musikk og poesi» (Bentham, 1825, s. 206).

John Stuart Mill var uenig i dette. Mill mente at avanserte gleder, slik som gleden vi får av å utvikle intellektet vårt, og å få innsikt i poesi eller musikk, er kvalitativt bedre enn enkle gleder (Mill, 1863/2001, s. 11). Men hvordan kan man begrunne at en lykkeopplevelse er mer

verdifull enn en annen, hvis begge har den samme styrken og varigheten? Har man ikke da forlatt tanken om at lykke er det eneste som er verdifullt i seg selv? Mill begrunner verditeorien sin empirisk. Når noen føler stor lykke over enkle ting som en barnelek, er grunnen ifølge Mill at man ikke har opplevd mer avanserte gleder. En person som har opplevd både enkle og avanserte gleder, vil nesten alltid ha en preferanse for den avanserte gleden (Mill, 1863/2001, s. 12). Mill legger altså ikke bare vekt på styrken i den positive følelsen, men også på hvilken type positiv følelse vi ønsker oss hvis vi kan velge. Mill regnes som en lykkeutilitarist. Men argumentasjonen hans peker også ut over den klassiske utilitaristiske vektleggingen av den subjektive lykkefølelsen. Når Mill verdsetter selvutvikling, kan det minne litt om dydsetikeres tenkemåte, som presenteres i kapittel 18. Mills form for utilitarisme kan også på noen måter minne om en nyere form for utilitarisme, nemlig preferanseutilitarismen.

Preferanseutilitarismen ser oppfyllelse av preferanser, altså ønsker, og ikke lykke, som den overordnede etiske verdien. (Se for eksempel Hare, 1981.) For en preferanseutilitarist er et godt liv et liv der man får oppfylt de viktigste ønskene sine, selv om disse ønskene ikke skulle føre til at man blir lykkelig. Preferanseutilitarister åpner altså for at rasjonelle mennesker kan ønske seg noe annet enn mest mulig lykke. Ut fra en preferanseutilitaristisk tenkemåte må vi ta preferansene til alle berørte parter med i beregningen når vi velger handlingsalternativ.

La oss si at det om noen år blir utviklet et medikament som ikke er fysisk skadelig, og som gir en intens og vedvarende følelse av lykke. Medikamentet gir hele spekteret av gode følelser. Ikke bare det vi